

Till havet

"Till havet" befinner sig i gränlandet mellan fiktion och verklighet när den skildrar relationen mellan en femårig pojke och hans pappa, och relationen mellan människan och naturen vid ett av världens största korallrev. Filmen har, precis som havets egen oförtrutna rytm, en slags poetiskt fängslande magi. För mer rastlösa elever kan formen vara en utmaning - men ger de sig till tåls utlovas en upplevelse utöver det vanliga.

För att hjälpa dem kan det vara en god idé att prata lite om filmens form innan visningen och ge eleverna någon frågeställning att ta med sig in i filmen.

Rekommenderad från åk 3 - 6

EN FILMHANDLEDNING AV
ELSA COJNBY

Handling

Filmen börjar med några hemvideoklipp av italienska Roberta och mexikanska Jorge, som förälskar sig i varandra och får en son; Natan. Nu har åren gått, kärleksbarnet Natan är fem år och känslorna hans föräldrar hade för varandra har förändrats. Men det är inte bara det, säger Roberta; de kan inte vara lyckliga i varandras allt för olika världar.

Vi får se Natans mamma hjälpa sin son i ordning hemma; gå upp, duscha, klä på sig och göra sig redo för en resa. Sen tar pappa Jorge över. Han har bar överkropp,

långt böljande hår och stora piercingar i öronen. De åker buss till havet och sen båt. Natan tar av sig sin tröja men även om han genast ser mer ut som sin pappa så blir han till skillnad från honom sjösjuk när träbåten slår sig fram över skummande blåa vatten.

Så småningom blir de mötta av en mindre båt och "farfar", som tar dem till sitt hem i den lilla fiskeby som är byggd på pålar i vattnet vid ett av världens största korallrev, Chinchorro i Karibiska sjön utanför Mexicos kust. Där, på och i havet, med sin pappa och farfar spenderar Natan sen en sommar, innan han följer med sin mamma tillbaka till Rom, i en annan värld på andra sidan havet.

Det blir ett lågmält och storslaget äventyr, när Natan får lära känna både naturen - det blåa havet, barracudorna, humrarna, krokodilerna, himlens skiftningar och fåglarna som följer fiskebåtarna - sin pappa, sina rötter och en annan värld.

Kultur

Natans mamma och pappa lever i olika världsdelar och i väldigt olika miljöer; hans mamma i en storstad i Europa och hans pappa i en by ute på havet.

Man kan säga att de lever i väldigt olika kulturer. Men vad är då kultur? Du kanske har hört begreppet förut, i andra sammanhang?

- I vardagen pratar man ibland om vissa ämnesområden och företeelser som "kultur". Kan du komma på några exempel? Kanske konst, musik, dans...? Sysslar du kanske själv med kultur - är kulturutövare - på något sätt?

Även om det historiskt finns just en sådan uppdelning, så kan det ibland vara svårt att säga vad som är kultur och vad som inte är det - och varför.

Men man kan förklara ordet på fler sätt. Med en annan innebörd så är vi alla lika mycket delar av kulturen. Då är det inte ett speciellt ämne eller område, utan tvärtom något som genomsyrar allting runt omkring oss - det är de regler, traditioner och företeelser som omger oss. Det är på det sättet man kan säga att Natans föräldrar "lever i olika världar".

- Kan du komma på något typiskt för vår kultur? Det kan vara svårt, man är ju så van med det som omger en - men om man jämför med ett annat land eller en annan plats så kan det bli tydligare.

- Har du varit i något annat land? Var i så fall? Vad pratade de för språk där? Vad åt de? Tänkta du på några andra skillnader mellan livet här och där?

- Har någon i klassen varit i Italien, där Natans mamma bor? Hur var det där? Jämfört med livet hos Natans pappa påminner Italien mer om Sverige. Vad tänkte du på som är annorlunda med tillvaron hos Natans pappa? Finns det något som inte är annorlunda, utan likt det vi är vana vid?

- Titta mer på länderna! Jämför Sverige, Mexico och Italien; språk, religion, klimat, näringsgeografi, historia...

Anpassning, kultur och kunskap

På 1800-talet levde en känd forskare, Charles Darwin, som gjorde vetenskapliga upptäckter kring hur alla arter av liv har utvecklats från ett gemensamt ursprung. När Darwin tittade på de olika djur som finns i dag påpekade han att de hade formats för att anpassas efter sin miljö. De djur, däribland människan, som har överlevt och utvecklats sedan jordens tillkomst, är de som har varit bäst lämpade.

Det Darwin pratade om är biologi. Varken människan eller de andra djuren har ju själva kunnat påverka med sin vilja vad vi har utvecklat för genetiska egenheter; fåg-

larna har fått vingar, hajarna vassa tänder och människan en stor hjärna, utan att vi har valt det.

- Vad är evolution?

- Fundera kring några olika djurarter och resonera varför just de är optimala - bäst anpassade - efter den miljö de lever i!

Att vi människor har den biologiska sammansättning som vi har - vår hjärna, vår upprätta gång, placeringen av våra ögon osv - har gjort oss väldigt bra på att anpassa oss efter olika miljöer. Biologiskt men också intellektuellt är vi rustade för att klara olika klimat och geografiska förutsättningar.

När Natan bor hos sin pappa lär han sig saker som han säkert inte hade lärt sig i Italien. Han får erfarenheter och kunskaper som få italienska pojkar i hans ålder har. Saker som man inte lär sig i skolan.

- Kan du komma på något som Natan får lära sig? Något praktiskt? Kanske något om sig själv...?

- Olika språk är ju kunskap man kan lära sig i skolan även i Sverige. Även om du pratar svenska kan du lära dig t ex spanska eller italienska, vilket är väldigt användbart. Men vad kan Natans pappa för saker som vi inte kan och inte får lära oss? Kanske saker som vi inte ens tänker på är kunskap, därför att det inte är nödvändigt att kunna här...? Fundera och resonera!

Havet

En av de saker som Natans pappa kan är naturen. Han bor ju alldeles vid Banco Chinchorro i Mexikanska Golfen, som är ett av världens största korallrev.

- Titta på en karta och hitta Banco Chinchorro! Vad är ett korallrev? Varför är de viktiga? Finns det korallrev i Sverige?

- Vad är golfströmmen för något? Vilken effekt har den?

• Vilka arter minns klassen att Natan får uppleva i filmen? På sin teckning ritar han t ex djävulsrockor - vad är det? Och Blanquita, vad var hon för sorts fågel? Precis som Natan så är hon bara en tillfällig besökare i Chonchorro och en dag är hon plötsligt borta. Varför då, tror du?

Chinchorro är ett av få intakta ekosystem, det vill säga en plats där samspelet mellan djuren och naturen inte är rubbat. När Jorge och Matraca ("farfar") fiskar gör de det med krokare och harpuner, inte med stora nät som trålar allt i sin väg. De tar bara vad de behöver; för att äta själva och lite att sälja vidare för att kunna köpa andra förnödenheter.

Tidigare i år, i april 2010, inträffade den värsta miljökatastrofen i USA:s historia. Då exploderade och kollapsade oljeplattformen "Deepwater Horizon", fem mil söder om Louisianas kust i Mexikanska golfen. Ofattbara hundratusentals fat med olja (1 fat = 159 liter) läckte rakt ut i havet.

• Vad är ekologi?

• Fundera och diskutera hur ekosystemet hotas och förändras hos oss i Sverige.

• Vad är olja och på vilket sätt är det farligt för djuren och miljön? Ta reda på mer om oljekatastrofen; varför den hände, hur området ser ut och hur det drabbades. Oljekatastrofen orsakade stora rubriker när den pågick - men vad hände sen? Hur lyckades man tillslut få stopp på läckaget? Och har området återhämtat sig?

Familj

Samtidigt som vi kommer Natan och hans pappa nära, får vi egentligen veta ganska lite om förhållandet mellan Natan och hans föräldrar. I början berättar de om hur de blev förälskade och fick Natan, men att de sen kom på att de var för olika och inte mätte bra tillsammans. Det är ju ibland så, att mammor och pappor inte längre är ihop, men i Natans fall bor de dessutom väldigt långt ifrån varandra.

• I filmen får vi dela ett fantastiskt äventyr med Natan och hans pappa, men vi får också se lite av Natans andra liv, med sin mamma. Att få tillgång till två så olika världar, så långt ifrån varandra, är både berikande och påfrestande. Vad kan du komma på för för- och nackdelar med Natans situation?

• På havet och runt fiskebyn ser vi inga kvinnor eller andra barn. Varför då? En av fiskarna på båten där de säljer sin fångst saknar sin fru. Min älskling är långt borta, säger han, och jag saknar henne. Hur är det att sakna någon?

• När Natan precis har kommit till havet, på den första båtturen, ser han sjösjuk och lite ledsen ut. Vad tror du att han tänkte då? Hur agerade Jorge?

• Vad är det att vara trygg? Hur blir man det?

• När Natan kommer fram till Matraca målar de om en vägg i hans hus. De gör den gul och de sågar även upp ett nytt fönster. Minns du vad mer de gör? Varför gör de förändringarna tror du? Kanske för att Natan ska känna sig välkommen och delaktig?

• Har du flyttat någon gång? Har du i så fall några tips på hur man kan göra för att känna sig hemma?

Först får vi se hur Natans mamma Roberta hjälper sin son att göra sig i ordning och tillvaron med henne liknar en vardag vi känner igen. Sen kommer Natan ut i naturen, där ordningen är en annan. Vissa saker kan se farliga ut; t ex så står han upp i båten och blir lämnad själv (nåja...) i den när Jorge och Matraca är nere och dyker, han leker på strandkanten fast att det ligger en krokodil i vattnet och han får snorkla på djupt vatten utan att han kan.

• Vad har en förälder för uppgift? Hur är en bra förälder? Vad tycker du om Natans och Jorges relation? Tycker du att den förändras på något sätt?

• "Snart ska du åka till Rom med mamma, men det spelar ingen roll vad som händer - jag vakar alltid över dig" säger

Jorge till Natan när han är ledsen. Vad menar han med det?

- Vad är det att älska någon?

Filmen och symbolspråk

För en vuxen publik lyckas filmens färgstarka, detaljrika men drömskt flytande och samtidigt fragmentariska berättande kanske fånga just minnet av barndomen. Men hur upplever andra barn berättelsen?

- Filmen har en ganska speciell form och skapar en historia utan att egentligen följa en berättelse. Vad handlar filmen om för dig?
- Ger den en förståelse för Natan och vad han upplever?

Natan, Jorge och Roberta är hämtade ur verkligheten. Men filmen är ingen ren dokumentär.

- Vad betyder det att något är "dokumentärt"? Är naturen alltid dokumentär - även om den används för att skapa en berättelse?

När man gör en film bestämmer man ju alltid vad som ska vara med i filmen och vad som inte ska vara det. Man väljer ut händelser och scener och sen klipper man ihop det i en ordning som gör att det blir en bra helhet. Det gör att filmaren kan betona och förstärka historien genom att t ex använda musik, specialeffekter och symboler.

Var det musik i filmen? Användes det specialeffekter? Det gjordes det inte va? - Men däremot finns det många symboliska detaljer.

I filmen pratar Jorge och Matraca om att de vill resa och möta andra som är olika dem. Film är ett sätt att resa. Några av de första filmerna som gjordes var just reseskildringar ("travelogues") där man helt enkelt satte fast kameran på ett tåg som for fram i främmande landskap. Sen såg folk filmen på bio och kunde på så sätt nästan uppleva att de själva sett de spännande platserna långt borta. När man ser en film är det lätt att leva sig in i en annan värld och på så sätt är film att likna vid ett symboliskt resande.

- Vad är en symbol?

- När de sågar upp fönstret i Matracas hus kan även det förstås som en väldigt symbolisk handling; att öppna upp möt en ny värld (Natan). I filmen slutscener sitter Roberta och Natan på en mur och blickar ut över Rom. De blåser såpbubblor och på muren står det klottrat "du är mitt nu" (min nutid). Fundera lite över hur den scenen kan tolkas symboliskt!

Produktionsuppgifter

Mexico 2009

Originaltitel: Alamar

Manus, regi & foto: Pedro González-Rubio

Producent: Pedro González-Rubio & Jaime Romandia

Musik: Fausto Palma & Juan Andres Vergara

Klippning: Pedro González-Rubio

Medverkande

Jorge Machado

Natan Machado Palombini

Néstor Marín

Roberta Palombini

... som sig själva

Tekniska uppgifter

Speltid: 71 minuter

Format: Vidfilm 1,78:1

Ljud: Dolby Digital

Censur: Barn tillåten

Svensk premiär: 22 oktober 2010

Distribution

Folkets Bio/Scanbox Filmlager, Hjalmar Gullbergsgatan 1, 211 49

Malmö. Tel 040-12 08 82. Info: Folkets Bio, Box 17099, 104 62

Stockholm Tel 08-545 275 20, fax 08-545 275 27 epost info@folketsbio.se. www.folketsbio.se

Redaktion

Andreas Hoffsten, Film i hela landet, Svenska Filminstitutet, november 2010